

اینکه در قرآن کریم به نوروز و به اعیاد اسلامی اشاره‌ای نشده است، لیکن بخشی از روایات به تجلیل و تکریم از عید اختصاص دارد. این مقاله پس از آنکه نظر قرآن و روایات اسلامی را درباره (عید) جویا می‌شود، به بررسی مجملی از جایگاه نوروز در فرهنگ اسلامی می‌پردازد.

عید در قرآن

واژه 171#& عید؛ در قرآن کریم تنها یک بار در آیه 114، سوره مائده آمده است: 171#& عیسی بن مریم گفت: بارالها! پرودگارا! برای ما از آسمان مائده‌ای فرست تا این روز برای ما و کسانی که پس از ما می آیند، عید باشد که تو بهترین روزی دهنده‌گانی و آیت و حجتی از جانب تو برای ما باشد. 171#&؛

جمعه، فطر، اضحی و غدیرخم، مهم‌ترین روزهایی هستند که از آنها در روایات اسلامی با عنوان 171#& عید؛ یاد شده است و هر یک از این روزها اعمال و آداب و مراسم مشترک یا خاص خود را دارند.

مهم‌ترین اعمال و آداب مشترک این اعیاد عبارتند از: غسل کردن و حمام کردن، پوشیدن جامه نیکو، استعمال بوی خوش، خواندن نماز و ادعیه ضمن آنکه هر یک از آنها اعمال ویژه خود را نیز دارند.

نکته جالب توجه در این اعمال و آداب و ادعیه آن است که غالباً به نزول فرشتگان و ارواح وارستگان و فرود آمدن برکات آسمانی اشاره می‌شود. چنانکه تلاوت سوره قدر، به منظور اشاره به قدر و شرف و عظمت این اعیاد و تأکید بر نزول فرشتگان و 171#& روح؛ از آسمان مانند آن، نوعاً در نمازهای ویژه این اعیاد مطرح است.

در شب جمعه، ملائکه از آسمان به زیر می‌آیند با قلم‌های طلا و صحیفه‌های نقره، و در پسین پنجشنبه و شب جمعه و روز جمعه تا غروب آفتاب جز صلوات بر محمد (ص) و آل او چیز دیگری نمی‌نویسند.

شب عید اضحی (قربان) از لیالی متبرکه است و یکی از آن چهار شبی است که نگاه داشتن احیا در آن شب توصیه شده است چرا که درهای آسمان در این شب باز است.

در روایات آمده است که فضیلت شب عید فطر کمتر از شب قدر، شب نزول قرآن، ملائکه و روح نیست.

عید غدیر خم نیز از عظیم‌ترین اعیاد است و نامش در آسمان روز عهد معهود است و آن روزی است که حضرت رسول (ص) امیرالمؤمنین (ع) را به خلافت خود برگزید. احسان و انفاق در این روز، چون شب قدر، اجری چندین برابر روزهای دیگر دارد.

گفتنی است که در بعضی از ادعیه مربوط به این اعیاد وسعت رزق از خداوند متعال که خیرالرازقین است درخواست می‌شود.

چون نوروز شود، غسل کن و پاکیزه‌ترین جامه‌های خود را بپوش و به بهترین بوی‌های خوش خود را معطر گردان. پس چون از نمازهای پیشین و پسین و نافله‌های آن فارغ شدی، چهار رکعت نماز بگذار یعنی هردو رکعت به یک سلام و در رکعت اول بعد از حمد ده مرتبه سوره قدر (انا انزلناه) و در رکعت دوم بعد از حمد ده مرتبه سوره قل یا ایها الکافرون و در رکعت سوم بعد از حمد، ده مرتبه قل اعوذ برب الناس و قل اعوذ برب الفلق را بخوان و بعد از نماز به سجده شکر برو و این دعا را بخوان: اللهم صل علی ... و بسیار بگو یا ذالجلال والاکرام.

مفاتیح‌الجنان شیخ قمی، روایتی از معلی بن خنیس را درباره نوروز ذکر کرده است که اعمال این روز و دعای مربوط به آن را همراه دارد. در بحارالانوار مجلسی روایات معلی بن خنیس را به تفصیل آورده است. در آن روایات به فضیلت و برتری این روز نسبت به سایر ایام بسیار پرداخته است و یکی از روایات مفصل معلی بن خنیس، نوروز را این گونه تجلیل کرده است: نوروز روزی است که کشتی نوح بر کوه جودی قرار گرفت، روزی است که جبرئیل بر نبی (ع) نازل شد، روزی است که رسول اکرم (ص) علی (ع) را بر دوش کشید تا بت‌های قریش را از بالای کعبه رمی کند، روزی است که نبی (ع) به وادی جن رفت و از ایشان بیعت گرفت، روزی است که برای علی (ع) از مردم بیعت گرفت (غدیرخم)، روزی است که قائم آل محمد (عج) ظهور خواهد کرد و روزی است که امام عصر (عج) بر دجال پیروز خواهد شد.

دعای عید نوروز

از آنجا که قرائت سوره قدر در نماز عید نوروز توصیه شده است می‌توان دریافت که عید نوروز نیز چون دیگر اعیاد اسلامی با نزول برکات و آیات الهی همراه بوده است. تأکید بر قرائت سوره‌های کافرون، توحید، معوذتین نیز می‌تواند اشاره به درخواست دفع انواع

و اما روایت خنیس به نقل از امام صادق (ع) در مفاتیح الجنان این چنین است: فرمود: «چون نوروز شود، غسل کن و پاکیزه‌ترین جامه‌های خود را بپوش و به بهترین بوی‌های خوش خود را معطر گردان. پس چون از نمازهای پیشین و پسین و نافله‌های آن فارغ شدی، چهار رکعت نماز بگذار یعنی هردو رکعت به يك سلام و در رکعت اول بعد از حمد ده مرتبه سوره قدر (انانزلناه) و در رکعت دوم بعد از حمد ده مرتبه سوره قل یا ایها الکافرون و در رکعت سوم بعد از حمد، ده مرتبه قل اعوذ برب الناس و قل اعوذ برب الفلق و بعد از نماز به سجده شکر برو و این دعا را بخوان: اللهم صل علی ... و بسیار بگو یا ذالجلال والاکرام.«

همان‌طور که مشاهده می‌شود، این روز نیز چون اعیاد اسلامی با غسل کردن، پوشیدن جامه نو و معطر گردیدن به بوی‌های خوش و روزه داشتن آغاز می‌شود، ضمن آنکه نمازی مشابه نمازهای سایر اعیاد اسلامی دارد.

نماز عید نوروز مشتمل است بر قرائت سوره حمد و سوره‌های قدر، کافرون، توحید، فلق و ناس و بسیار شبیه به نمازی است که ضمن آداب و اعمال روز جمعه و همین‌طور اعمال روز عید غدیر خم وارد شده است.

دعای مخصوص عید نوروز با درود و صلوات بر رسول اکرم (ص) و آل او و اوصیا و همه انبیا و رسولان آغاز می‌شود. آن‌گاه با فرستادن درود بر ارواح و اجساد ایشان ادامه می‌یابد.

در این دعا آمده است: (هذا الذی فضله و کرمته و شرفته و عظمته خطره) این فراز با اندکی جابجایی در کلمات در دعای مخصوص ماه مبارک رمضان، ماه نزول قرآن نیز آمده است.

فراز پایانی دعای مخصوص عید نوروز: (اللهم ... ما فقدت من شی فلا تفقدنی عونک علیه حتی لا اتکلف مالا احتاج الیه یا ذالجلال و الاکرام) از آن جهت که در آن سخن از گم شدن و گمشده‌ها به میان می‌آید بیش از اندازه قابل توجه است زیرا؛ عید نوروز همان روزی است که حضرت سلیمان (ع) انگشتی خویش را پس از مدتی پیدا کرده است.